

LA BARCELONA JUEVA I EL PROGRAM DEL 1391

Tessa CALDERS i ARTÍS

El judaisme medieval català va tenir un paper cabdal en la història del nostre país. L'aljama més important fou la de Barcelona. Els jueus que hi visqueren van mantenir una relació ambivalent amb els membres de la societat cristiana que els envoltava. Al costat de períodes de tolerància, que es poden confondre, fins i tot, amb actituds d'un cert respecte, els jueus patiren injustícies, persecucions i assetjaments de tota mena. Va guanyar la partida la irracionalitat i la violència, tal com palesen clarament els esdeveniments que van tenir lloc l'estiu del 1391.

Per bé que l'estocada definitiva la representa l'edicte del 1492, el judaisme català, pel que fa a la seva grandesa i esplendor, es pot considerar enllestit arran dels avalots del 1391. Els aldarulls s'iniciaren a Sevilla: en foren el detonant les prediques de Fernando Martínez de Écija contra els jueus. Des d'aquest indret la revolta s'escampà com la pólvora per tota la Península i va arribar a Barcelona el dia 5 d'agost, on una cinquantena de castellans, procedents d'un vaixell de València, lideraren un grup d'exaltats que a primera hora del matí assaltà el Call Major. Els que van sobreviure a aquest primer atac es refugiaren al Castell Major, a prop d'allí. Superaren el dia 6 gràcies als guaites que controlaven la situació a instàncies del Consell de la Ciutat.

QUATRE-CENTS JUEUS MORTS

L'endemà, però, els exaltats – enfervorits per l'empresonament dels caps de la revolta – van anar des del carrer del Mar fins al centre de la ciutat amb l'objectiu de cremar les cases dels rics. En el darrer moment, però, triaren atacar el call jueu. Primer van alliberar els detinguts, i posteriorment es van dirigir al Castell, on van calar foc per matar llavors els jueus que fugien de les flames. Mentrestant, pagesos i sagramentals cremaven les escriptures del batlle i del veger.

El dimarts dia 8 els jueus es van rendir i batejar a la catedral. Els que s'hi negaren van morir a mans de la caterva. En total perderen la vida uns quatre-cents jueus. La desfeta dels calls barcelonins fou una de les conseqüències del conflicte social, polític i econòmic que patia la ciutat en aquells moments. El xoc religiós va ser la guspira que materialitzà el malestar del poble en contra dels nobles i del rei. Els jueus, essent el col·lectiu més feble de la ciutat, es van convertir, un cop més, en l'objectiu més fàcil d'anorrear.

Tessa CALDERS i ARTÍS és presidenta de l'Institut Món Juïc.

Revista SAPIENS, nº 120, setembre 2012.